

Lördagen den 1 Februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 i nyssförlidne månad.

§ 2.

Vid härefter skedd föredragning af de å Kammarens bord hvilande motioner, hänvisades:

Herr *F. Malmbergs* motion, N:o 106, till Lag-Utskottet;

Herr *Jonas Janssons* motion, N:o 107, till Tillfälligt Utskott;

Herr *Jöns Anderssons* motion, N:o 108, till Stats-Utskottet;

Herr *Nils Hanssons* motion, N:o 109, till Lag-Utskottet;

Herr *Ivar Månssons* motion, N:o 110, till Bevillnings-Utskottet;

Herr *L. J. Svenssons* motion, N:o 111, till Lag-Utskottet;

Herr *C. A. Jönssons* motioner, N:o 112 till Tillfälligt Utskott och N:o 113 till Stats-Utskottet;

Herr *P. Näsmans* motion, N:o 114, och Herr *Anders Anderssons* i Nyckelby motion, N:o 115, till Stats-Utskottet;

Herr *Curl Magnis* motion, N:o 116, till Bevillnings-Utskottet;

Herr *A. Hedins* motion, N:o 117, och Herr *W. Falks* motion, N:o 118, till Stats-Utskottet;

Herr *J. Sandstedts* motion, N:o 119, till Bevillnings-Utskottet;

Herr *J. Anderssons* från Göteborgs och Bohus län motioner, N:o 120 till Stats-Utskottet och N:o 121 till Tillfälligt Utskott;

I fråga om Herr *A. W. Uhrs* motion, N:o 122, yttrades af motionären

Herr Uhr: Då jag i min motion åberopade de i mina föregående motioner i detta ämne anförda skäl och utredningar samt motiveringen derigenom måhända blef något knapphändig, har jag med ledning af sedermera vunna upplysningar sammanfattat en jemförande beräkning i en särskild bilaga, som jag anhåller må få åtfölja motionen till Utskottet.

Motionen hänvisades härefter till Stats-Utskottet, dit ofvan intagna anförande jemte deri åberopade handlingar skulle åtfölja.

Herr *Bieserts* motion, N:o 123, Herr *Hans Anderssons* motion, N:o 124, samt Herrar *Ola Anderssons* från Malmöhus län och *Nils Nilssons* från Blekinge län motion, N:o 125, hänvisades till Stats-Utskottet;

Herr *J. F. Fredricsons* motion, N:o 126 till Konstitutions-Utskottet;

Vid föredragning af Herr *S. Häkanssons* motion, N:o 127, om successiv afskrifning af grundskatterna, uppstod öfverläggning, och yttrade:

Herr *Treffenberg*: Herr Talman! mine Herrar! Det torde måhända förefalla underligt, att, oaktadt jag icke deltog i den diskussion, som i denna Kammare egde rum vid remissen af Herr *Wigardts* motion om afskrifning af de på den opriviligierade jorden hvilande grundskatter m. m., jag nu begagnar det tillfälle, som den föredragna motionen erbjuder, för att ånyo upptaga diskussionen i samma ämne. Jag bör då till förklaring häraf dels erinra, att genom åtskilliga numera väckta motioner och särskildt den af Herr *Sven Nilsson*, som afser indelningsverkets afskaffande på samma gång som grundskatternas afskrifvande, frågan blifvit försatt i ett väsentligen förändradt läge, dels upplysa att min tystnad vid det förra tillfället härledde sig från ett visst tvifvel om gagnet i allmänhet af dessa preliminära diskussioner, hvilka, såvidt min erfarenhet sträcker sig, sällan lemna någon redbar valuta genom mera värdefulla bidrag till frågornas utredning. Mitt uppträdande i dag innebär också icke någon så anspråksfull afsigt. Jag åsyftar nemligen endast att i denna Kammare framkalla ett allmännare uttalande rörande vissa hufvudmomenter i denna fråga, hvilka under den föregående diskussionen antingen helt och hållet lemnades ur sigte eller också endast i förbigående vidrördes, men hvilka dock, efter mitt förmenande, äro af den vikt att, derest någon samstämmighet i dessa hufvudpunkter redan nu kunde åstadkommas, Stats-Utskottet kunde befrias från en betydande del af det stora ansvar, som af Herr *Carlén* med rätta sades hvilat på Utskottet och hvilket ansvar i min tanke är så stort, att i motsatt fall, eller om samstämmighet icke kan vinnas, man möjligen borde vara betänkt på att helt och hållet befria Stats-Utskottet från detta ansvar genom att hvälfva detsamma på ett särskildt Utskott, för hvilken åtgärd majoriteten i denna Kammare måhända icke skulle vara obenägen, — förutsatt nemligen att man vid de redan skedda utskottsvalen reserverat för ändamålet brukbara krafter. I alla händelser — frågan må nu komma att behandlas af Stats-Utskottet eller särskildt Utskott — vill det synas mig, att af den öfverläggning, som jag nu börjat och som jag hoppas att andra efter mig skola fortsätta, åtminstone ett önskvärdt resultat kunde uppstå, om man nemligen lyckades reducera den vidtomfattande frågan till vissa bestämda proportioner och liksom fixera de ännu sväfvande konturer, i hvilka frågan nu framträdtt och måste framträda, såsom en följd af de, kollektivt taget, obestämda och oklara anspråken, å ena sidan, och den här af i viss mån beroende ännu obestämbara graden af benägenhet för och möjlighet till eftergifter, å andra sidan.

Jag anhåller nu få öfvergå till sjelfva hufvudsaken och bör dervid börja med den bekännelsen, att jag uppriktigt vill understödja grund-

skatternas afskaffande. Mina skäl härför ber jag att längre fram få äran nämna. Men just därför, att jag önskar frågans lösning och snara lösning, ber jag att i några allmänna drag få angifva de hufvudmoment, som efter min uppfattning innefatta villkoren för en sådan lösning.

Till dessa hufvudmoment räknar jag i främsta rummet *angelägenheten att frågan om grundskatternas afskaffande icke sättes i samband med frågan om försvarsväsendets ordnande och särskildt den del deraf, som angår ifrågasatt upphäfvande af indelningsverket*. Mina farhågor i detta afseende grunda sig på de åsikter, hvilka från vissa håll blifvit så inom som utom Riksdagen i tal och skrift uttalade. Enligt dessa åsikter borde ett betryggande försvar åstadkommas medelst en kompromiss mellan jordegarna å ena och de öfriga samhällsklasserna å andra sidan, i sådant syfte att åtagandet å jordens sida af de ökade bördor, som ett betryggande försvar måste medföra, skulle utgöra villkoret för grundskatternas afskaffande. Jag förbigår nu att basen för denna underhandling, för denna kompromiss, för detta mäklande, förefaller mig högst vidrig, och inskränker mig till att uttala den öfvertygelsen, att hvarken frågan om grundskatternas afskaffande eller frågan om försvarets ordnande någonsin *skall* och — jag vågar tillägga det — ej heller ens *bör* på denna väg lösas, helt enkelt af det skäl att begge dessa frågor äro till sin natur så skilda från hvarandra, hafva så olika ändamål, beröra så olikartade intressen, och måste därför betraktas ur så olika synpunkter, att, om de sammankedjas med hvarandra, en fullt tillfredsställande lösning af den ena icke kan vinnas utan på den andras bekostnad. Ett försök i denna riktning gjordes vid det sista arméorganisationsförslaget, och vi känna alla huru detsamma utföll.

Om jag således yrkar att grundskatterna skola afskaffas alldeles oberoende af frågan om ordnandet af landets försvar, så vill jag dock dermed ingalunda hafva medgifvit, att jemväl indelningsverket skall afskaffas, ty indelningsverket är icke blott en art af *grundskatt*, utan äfven en *militärisk institution* och det kan därför väl förena sig att, såsom jag gör, yrka på grundskatternas afskaffande, men på indelningsverkets bibehållande. Vid diskussionen öfver Kongl. Maj:ts nädiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof påstod någon talare, att dödsdomen öfver indelningsverket såsom militärisk institution skulle hafva blifvit atkunnad från statsrådsbänken. Jag för min del hörde visserligen icke någon sådan dom, men, såsom man vet, kunna våra öron vara olika konstruerade. Om jag hört miste eller fattat orätt, får jag trösta mig med vissheten att dödsdomar i våra dagar lyckligtvis så sällan gå i verkställighet, och i *detta* fall skulle också sådant vara särdeles hårdt, då nemligen delinqventen mig veterligen ännu icke undergått laga ransakning, ty såsom sådan kan jag icke anse de pinliga förhör han vid åtskilliga tillfällen i denna Kammare nödgats underkasta sig. Vidare måste delinqventen begagna sig af *exceptio fori*, eller invändningen mot domstols behörighet; ty rätter underdomstol i detta högmål är icke denna Kammare, icke ens Riksdagen, utan endast bataljfeltet; der *kan* indelningsverkets dödsdom framdeles skrivas, icke med bläck utan med blod; der *kan* denna dom komma att afkunnas, icke med bifallsrop eller hyssjningar, utan med kanonernas dån, men med verkställigheten af denna dom skall ändock — man bör kunna hoppas det — anstå, intill dess man hunnit appellera till eftertanken, huruvida nederlaget varit

en följd af indelningsverket i och för sig eller af den bristfällighet i dess närvarande skick, som icke tillåter oss att begagna oss af denna institution i hela dess utsträckning, således jemväl till det ypperliga frälset.

Ibland fackmännen, militärerne, råder såsom bekant en stor skiljakthet i åsikter om indelningsverkets lämplighet att förse oss med stamtrupper, och huru pluralitetens domslut i detta afseende utfaller är väl ännu en hemlighet för alla. Men då något fullgiltigt bevis för indelningsverkets oduglighet för sitt egentliga ändamål, att skydda oss mot yttre fiender, ännu icke föreligger, då deremot erfarenheten hittills gifvit vid handen att våra indelta soldater bilda den ypperligaste polis för ordningens upprätthållande gent emot våra inre fiender; då denna institution utbildat sig på ett sätt, som företer den vackraste anblick af ett verkligt paternellt förhållande emellan befäl och trupp, och då ändtligen den indelta soldaten, åtminstone på många orter, med sin arbetskraft vid jordbruket betjenar och således derigenom gagnar sin rust- eller rothållare, så vore det väl ett stort lättsinne att bortkasta denna institution, helst jag är förvissad derom att de djupa lederna i denna Kammare, hvilka påyrkat indelningsverkets upphäfvande, gjort detta icke till följd af någon öfvertygelse om indelningsverkets oduglighet, såsom militärisk institution — hvarom de näppeligen ega förmåga att bilda sig ett omdöme, utan till följd af deras föreställning — den må nu vara en riktig eller oriktig — om billigheten af denna bördas fördelning jemväl på öfriga samhällsklasser, ett ändamål, sam allt för väl kan vinnas utan att de grundvalar, hvarpå indelningsverket såsom militärisk institution hvilar, behöfva rubbas; och för min del vill jag, i full konsekvens med de åsikter jag hyser i frågan om grundskatternas afskaffande, medverka till aflyftande från jorden jemväl af de bördor, som med indelningsverket äro förenade, och dessa bördors fördelning jemväl på andra samhällsklasser, under det att mitt ja i denna fråga skall förvandlas till ett blekladgt nej och jag, så långt jag förmår, skall motarbeta grundskatternas afskaffande, om frågan härom sättes i sådant samband med frågan om indelningsverkets bestånd, att man icke kan rösta för grundskatternas afskaffande utan att jemväl rösta för indelningsverkets fall.

Ett annat hufvudvillkor för denna frågas lösning anser jag vara att man *öfvergifver hvarje tanke på grundskatternas afskaffande under form af aflösning*. Jag kan i detta afseende fatta mig kort. Hvar och en, som tagit kännedom om de olika skeden, hvarunder grundskattefrågan utvecklats sig, bör finna sig öfvertygad derom, att yrkandet om grundskatternas *aflösning* häntyder på en öfvervunnen ståndpunkt. Den intög denna ståndpunkt vid 1856 års riksdag, då densamma först väcktes. Då var det endast tal om att fullt vederlag till statsverket skulle gifvas; sedermera har man höjt tonen, och vid förra riksdagen fordrades aflösning i *förening med afskrifning*; och genomögnar man nu de motioner i ämnet, som vid denna riksdag blifvit afgifna, så skall man hafva goda glasögon för att upptäcka ordet *aflösning*. Allt går ut på *afskrifning*, och för min del anser jag detta vara det enda rätta, då nemligen jordegarnе aldrig lära underkasta sig *obligatorisk* aflösning, och hvarje annat sätt att på aflösningens väg uppnå målet är förenadt med nästan oöfvervinneliga praktiska svårigheter, såsom Kammar-kollegium i sina utlåtanden rörande grundskattefrågan visat.

Såsom ett tredje och sista hufvudvillkor för frågans lösning betraktar jag nödvändigheten att i sammanhang med denna fråga företaga en revision af våra beskattningsslagar i allmänhet och särskildt af bevilningsstadgan, i ändamål att efter billiga grunder på alla klasser i samhället fördela de ökade utgifterna till statsverket, som måste träda i grundskatternas ställe, i den mån dessa sednare varda afskrifna. I denna punkt måste vi söka komma till rätta med hvarandra. Såvidt jag förnummit, hafva förfäktarne af grundskatternas afskaffande à tout prix velat göra gällande den mening att en sådan revision är obehöflig, derför att, sedan grundskatterna blifvit aflyftade, taxeringsvärdet på jorden skulle ökas, så att något missförhållande i det af mig antydda hänseendet icke behöfde befaras. Jag delar icke denna åsigt och vill gifva ett exempel på ohållbarheten af densamma. Antag till exempel att ett kronoskattehemman är taxerad till 20,000 R:dr och att de å detsamma hvilande grundskatter bestiga sig till 500 R:dr. Detta hemman betalar då till staten 500 R:dr i grundränta och efter beräkning af 3 öre per 100 R:dr taxeringsvärde 6 R:dr i bevilning, eller sammanlagdt 506 R:dr. Om man nu tänker sig att grundskatterna på en gång aflyftas, så är gifvet att nämnda hemman stiger i värde med ett belopp, motsvarande den kapitaliserade grundräntan eller, efter fem för hundra, med 10,000 R:dr. Läger man nu dessa 10,000 R:dr till hemmanets förra taxeringsvärde, så erhåller man hemmanets nya värde, eller 30,000 R:dr. Då skulle, såvida gällande föreskrifter i bevilningsstadgan blifva oförändrade, detta samma hemman, som nu till staten erlägger i grundränta och bevilning 506 R:dr, komma att betala endast 9 R:dr i bevilning, och skilnaden i statens inkomst från hemmanet, utgörande 497 R:dr, måste, så framt icke besparing i statens utgifter kan åstadkommas, betäckas antingen genom indirekta skatter, dervid nödvändighetsvaror eller de så kallade kassaartiklarne i första rummet blifva föremål för beskattning, till hvilken alltid de mindre bemedlade klasserna mest få bidra, eller genom direkt bevilning, i hvilken jorden nu deltagar med så ringa procent i förhållande till andra beskattningsföremål. Orättvisan häraf blifver ej mindre, derför att den genom grundskatternas successiva amortering utportioneras på en längre tidrymd, äfven om den derigenom blir mindre märkbar. Nej, skall rättvisa skipas, så måste, i mån af grundskatternas afskrifning, fastighetsbevilningen efterhand höjas till samma procent af kapitalvärdet, som nu utgår af alla andra beskattningsföremål.

Så långt är jag absolut i mina fordringar rörande denna punkt, men frågan är om man kan låta nöja sig dermed. Möjligen blifver det tillika nödvändigt att genom civil lag bestämma att en viss del af fastighetsbevilningen skulle vara fix, så att den icke kan förändras, då deremot den andra delen kunde blifva mera elastisk, så att den enligt hvarje Riksdags beslut kunde höjas eller sänkas allt efter statsverkets behof eller omständigheternas kraf. Denna tanke är dock icke uppsprungen i min hjärna, utan är nyss lånad från annat håll, så att jag ännu icke hunnit fullständigt sätta mig in i densamma, men jag har velat hänvisa på denna tanke, emedan den synes mig förtjena uppmärksamhet.

Jag anhåller nu att få omnämna de skäl, hvarför jag ansett mig böra sluta mig till dem, som yrka grundskatternas afskaffande, och måste der-

vid tillstå att jag icke kan finna den ringaste *rättsgrund* till stöd för detta yrkande. Jag kan nemligen icke beqväma mig till att godkänna logiken i den kostliga formeln, som en för detta ledamot af denna Kammare under förra riksdagen uppställde, för att hos en annan likaledes afgången ledamot af Kammarerna inskräpa den läran, att rättigheter icke kunna tillkomma *ting*, utan endast *personer*. Formeln lydde så här: A har gjort orätt mot B; alltså skall C betala skadestånd till D. Endast den, som kan finna något förnuft i denna formel, kan påstå att de nuvarande jordegarne böra genom grundskatternas afskaffande hafva godtgörelse för den godtycklighet eller olaglighet, som för flera århundraden tillbaka vid grundskatternas åsättande möjligen gjorde sig gällande.

Icke heller kan jag från *statsfinansiell* synpunkt gilla grundskatternas afskaffande. Jag anser fasthelt en sådan åtgärd från denna synpunkt vara rent af *oklok* och biträder i allo de skäl, som i detta hänseende blifvit angifna af friherre Gripenstedt i hans anförande i denna Kammare den 8 Maj 1872. Den, som icke låter öfvertyga sig af dessa skäl, lär icke heller låta omvända sig af min argumentation.

Ur *nationalekonomisk* synpunkt åter ställer sig frågan något bättre, såvida nemligen det väl lärers få anses såsom en fördel, om genom grundskatternas aflyftande från jorden odlingen deraf kan befrämjas och jorden sålunda genom högre afkastning kan bereda bergning åt flera personer. Men hänsynen till denna fördel skulle dock i och för sig icke vara tillräcklig att förmå mig att understödja en åtgärd, mot hvilken så allvarliga betänkligheter från öfriga förut angifna synpunkter rest sig, såvida jag icke ansett mig böra betrakta saken från ännu en annan, högre synpunkt, hvilken för mig varit afgörande.

Jag anser nemligen, mine Herrar! — och detta är skälet, hvarför jag, som anses vara så stelt konservativ, icke sätter mig emot den i fråga varande åtgärden — jag anser det vara förenadt med en *stor politisk våda* att längre uppskjuta frågan om grundskatternas afskaffande. För beskaffenheten af denna våda kan jag icke bättre redogöra, än om jag erhåller Kammarernas tillstånd att uppläsa några ord ur friherre Gripenstedts anförande på Riddarhuset den 28 Augusti 1844 i anledning af det då föreliggande förslaget om nationalrepresentationens ombildning. Dessa ord, hvilka vittna om en statsmans blick, innehålla gyllene varningar särskildt för denna Kammare och borde i fetstilar tryckas och anslås på voterings-taflan der borta. De hafva följande lydelse:

“Förslagets hufvudsakliga felaktighet, som ensam är nog att bestämna mitt votum, består deri, att det är ensidigt och åt en enda samhällsklass öfverlåter en makt, som icke är motvägd af någon annan. Och så är menniskonaturen beskaffad, att hvarheist ett öfvermått af makt finnes nedlagdt, som således alltjemt står på gränsen af missbruk, så skall alltid, förr eller sednare, af ett eller annat skäl, på ett eller annat sätt, denna gräns blifva öfverträdd och maktfullkomligheten öfvergå till maktmissbruk. Alla länders och alla tiders historia ligger öppen för att bevisa sanningen häraf. Af hvad slag och hvad grad maktmissbruket ock må vara, så är det i alla fall lika farligt, lika odrägligt och lika oförenligt med såväl samhällets som individernas välfärd och bestämmelse. Ett frö till möjlig-

het af sådant missbruk ligger i förslaget, och detta är motivet, hvarföre jag voterar mot detsamma“.

Mine Herrar! Ett frö till maktmissbruk ligger äfven i vår nuvarande Riksdags-ordning. Om tre år förestå nya val ej allenast till denna Kammare, som i sin helhet skall omsättas, utan äfven till större delen af Första Kammaren. Är derförinnan denna fråga icke löst eller på god väg att lösas, så skall den allestädes och alltid lurande radikalismen börja fiska i grumligt vatten. Den skall till de djupa lederna af folket utropa: "hvad skall man göra med en Första Kammare, som icke vill lyssna till folkets berättigade önskningsar"? Det kan då hända, mine Herrar, att folket lyssnar till detta rop, och då kan inträffa, att Första Kammaren kommer att rekryteras på ett sätt, som för vår lugna samhällsutveckling kan blifva olycksbringande. Vår ålderspresident skall då icke kunna förnya sin hälsning vid denna riksdags början: "hvar är det land, hvars ställning vi skulle hafva skäl att utbyta mot vår egen". Det skall fasthållas blifva hans tunga lott — för honom tyngre än för hvarje annan — att helsa den då sammanträdande Riksdagen med samma ord, som tidningen *Rappel* i höstas ställde till den nyss öppnade franska nationalförsamlingen i Versailles: "*Nous aurons une session d'agonie*". Vi gå till mötes en stormig riksdag.

Jag anhåller vördsamt att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den föredragna motionen vid remissen till Stats-Utskottet.

Herr P. Staaff: Af samma anledning som den förre ärade talaren dröjde att yttra sig i denna fråga, af samma anledning har äfven jag dröjt dermed, och då jag nästan i allo instämmer med honom, kan jag fatta mig ganska kort.

Efter noggrant studium af alla hithörande ämnen har äfven jag funnit att icke den ringaste rättsgrund finnes för afskaffande af grundskatterna, men anser dock att man af andra skäl bör söka bereda framgång åt förslaget, dock och uttryckligen endast så att ej andra samhällsklasser deraf betungas eller staten får vidkännas alltför stora uppoffringar. Hvad beträffar frågan om rättsgrunden har jag icke annat att tillägga än en liten erinring med afseende å de till skatte omfördade nybyggena i de norra länen. Förhållandet med dessa torde kunna sägas vara det, att staten till deras innehafvare bortskänkt en jordegendom, hvarå desse fått vissa frihetsår, vid hvilkas slut, då de, efter fullbordade odlingsskyldigheter, begynt att för jorden erlægga ränta till kronan, dem medgifvits rättighet att få hemmanen utan lösen till skatte omförd. Denna rättighet förnyades år 1824, och år 1847 meddelades den föreskrift, att sådana skatteomföringar utan lösen finge ega rum äfven innan frihetsårens slut. Innehafvarne af sådana hemman, hvilka icke hafva något att skaffa med sättet för de gamla grundskatternas påläggande, hafva sålunda fått en skänk af staten, icke allenast utaf jorden utan äfven af den därför fördrade obetydliga köpeskillingen. Skulle nu grundskatterna efterskänkas, hade jemväl den lilla afgäld, som i form af grundskatter kronan förbehållit sig att af jorden upptaga, blifvit efterskänkt. Kan det nu sägas att äfven sådana hemman hafva rätt till befrielse från grundskatterna, så vore det märkvärdigt. Hufvudorsaken hvarför jag vill ingå på ifrågavarande

reform är emellertid den, att jag anser det olämpligt att olika beskattningssystem finnas i samma land — och i allt fall bör man söka undanröjda alla orsaker som kunna leda dertill att på ekonomiska skäl representationen står delad i två läger, hvarandra diametralt motsatta.

Herr Carl Anders Larsson: Jag är alldeles icke förvånad att från den ärade representanten på westeråsbanken höra uttalas sådant misstroende mot den nya representationen, som det vi nu bevittnat. Det härleder sig från hans allom väl kända obenägenhet mot representationsförändringen. Men att han emellertid skulle kunna så här se spöken mitt på ljusa dagen, det hade jag dock ej väntat. Jag vill fråga den ärade representanten, om han i denna Kammare kunnat varsna några tecken till det "*bonderegemente*", som han så mycket fruktat. Det är visserligen sannt att här bildat sig "*de djupa leder*" i vissa frågor, men kan den ärade representanten visa att dessa "*djupa leder*" ledt till något ondt för vårt land eller framkallat några revolutionära tendenser? För min del är jag öfvertygad om det nya statsskickets företråde framför det gamla; hade detta fortvarit, då kunde man haft skäl att hysa farhågor för de revolutionära tendenser och det öfriga onda, som den ärade talarens lifliga fantasi framkallat. Han förespeglade oss den olyckan, att det s. k. "*landtmannapartiet*" vid blifvande nya val skulle kunna få ett betydande insteg äfven i Första Kammaren. Om så sker ser jag visserligen för min del ingen fara deri, men det går nog ej så lätt, som den ärade talaren synes föreställa sig. Ty intet som hittills egt rum, hvarken valen till Första eller Andra Kammaren, har här till dags gått ut på att rikta "den lurande radikalismen". Sausade män hafva blifvit valda i begge Kamrarna — och om man i afseende å grundskattsfrågan vid denna riksdag har fått större pretentioner, så hafva vi derför att tacka Första Kammaren, som icke förut velat gå denna Kammares billiga önskningsar till mötes.

Hvarföre jordens befriande från de betungande grundskatterna skulle vara något olagligt kan jag icke begripa. Är det kanske mera lagligt att personer, hvilka fordomtima gjorde staten någon liten tjänst, i all tid, de sjelfva och deras efterkommande, sitta i "orubbadt bo", under det att de, som ej förmått tjena staten med en häst, skola i alla tider bära grundräntorna? Är detta rättvist, så förstår jag ej hvad rättvisa är.

Det har yttrats att ett frö till maktmissbruk blifvit nedlagdt i den nya representationen, men sådant har icke visat sig, såvidt jag kunnat förstå. De häftigaste striderna hafva alltid gällt anslagsfrågor, och derutinnan kan man väl ej med fog beskylla Andra Kammaren för oginhet. Allt hvad "*de djupa lederna*" inom denna Kammare åstadkommit är tillsättande af utskottsledamöter; men då man vet huru obetydligt inflytande utskottsvalen hafva under det nuvarande statsskicket, hvar finnes då den fara, som den värde representanten från Westerås så mycket fruktar? För min del ser jag tiden an med fullt förtroende till svenska folkets sans och fosterlandskärlek och hoppas med tillförsigt att äfven den stora frågan om grundskatterna skall lösas, utan att derigenom öfriga skattdragande komma att öfver höfvan betungas eller staten till sina inkomster blifva lidande. Blifva grundskatterna afskaffade kunna nemligen väsendtliga besparingar beredas statsverket i de utgifter, som nu utgå i och för kontroll

och uppbörd af statsinkomsterna, och derigenom torde ingen förlust drabba statsverket. Man ser ju dessutom att andra inkomster stiga i den proportion, att de endast under den korta tid jag haft äran vara ledamot af Riksdagarne ökats till nästan dubbla beloppet emot hvad de förut voro. Läger man härtill ytterligare den stora vinst våra jernvägar, i den mån nätet blir öfver hela landet utsträckt, otvivelaktigt skola komma att lemna, så torde det ej vara svårt att inse, att den minskning i inkomster, som statsverket genom grundskatternas aflyftande får vidkännas, mer än väl skall betäckas. Jag anhåller därför att denna viktiga fråga måtte afgöras i den syftning, som i motionen föreslagits, lifligt öfvertygad som jag är, att några svårigheter icke skola derigenom uppstå — och torde detta mitt yttrande få åtfölja motionen till Stats-Utskottet.

Herr Hjelm: Herr Talman! Mine Herrar! Det är icke den förste talarens, vid början af hans anförande, tillkännagifna önskan, att nu bringa frågan till en mera allmän diskussion, som gifvit mig anledning begära ordet, ty, medveten om saknaden af förmåga öfver ordet, hade jag derifrån afhållit mig, om ej en följande talare, här midt öfver gången, hade yttrat sig i det syfte, att äfven om de äldre egendomarne inom landet kunde hafva några berättigade anspråk på att blifva befriade från grundskatter, så hade åtminstone icke de till skatte omfölda nyhemman och nybyggen i de norra länen, hvilka icke haft något att skaffa med sättet för de gamla grundskatternas påläggande, några dylika anspråk, och det är denna uttalade åsigt, som uppkallat mig.

Under det talaren sålunda gör ett erkännande i fråga om de äldre hemmanen, förnekar han all rätt för de yngre att blifva från grundskatter befriade, men dessa nyhemman, uppkomna af nybyggen på kronoskogarne, och till stor del lösta till skatte, hafva, hvad den mark beträffar, på hvilken de äro upptagne, samma historiska rätt, som landets äldre hemman, hvilka äfven äro anlagda, om än i en långt aflägsen forntid, på landets ouppodlade skogar, och samma billighets- och statsekonomiska skäl finnas för berörda nybyggen som för äldre egendomar att blifva från grundskatterna frigjorda. Svenska jorden var från början ingens tillhörighet och de svenska hemmanen äro fritt anlagda på samma jord. Landet var af ingen taget i besittning och något jordregale fans icke. I mer än 1,200 år satte våra fäder, de gamle odalbönderna, sig ned hvarest de det funno för godt och der odisponerad mark fans. Först år 1282 genom Helgeandsholmsbeslutet, hvilket jag för min del icke tror i verkligheten hafva egt rum, sökte feodala åsikter göra sig gällande. Antagligen grundade talaren sitt förnekande af nyhemmans likställighet med den äldre jordegendomen på detta förmenta beslut och på Kongl. brefven af den 20 April 1542 och den 6 November 1541. I det förre af dessa bref säges nemligen till norrländingarne: "att sådana egor, som obebyggda ligga, höra Gud, Konungen och Kronan till" och i det sednare brevet uttalas, "att westerbottningarne skulle gifva en tredjedel af den lax och annan fisk, som i träsken och elfvarne fångades". Svenska folket, landets dåvarande innevånare, hade dock icke dertill gifvit sitt samtycke, utan nämnda bref äro tillkomna under en tid, då godtyckets makt var lag; och hvad särskildt Helgeandsholmsbeslutet vidkommer, så, om

det vore en verklighet, hade detsamma säkerligen varit omförmäldt uti de efter 1282 tillkomna landskapslagarne, åtminstone i den yngre Helsingelagen, och Gustaf Wasa hade säkerligen icke uraktlåtit att i de nämnda Kongl. brefven åberopa sig på samma beslut för att få stöd för sina åtgärder med de norrländska markerna. Något annat än den historiska rätten finnes således icke, och då den tid, under hvilken landets ointagna marker icke voro någons tillhörighet, är både äldre och fyra gånger längre än den tid, som förflutit från nämnda konungs tid, så vågar jag påstå, oaktadt innehållet af oftanämnda Kongl. bref, att de under sednare tider på skogarne upptagna yngre hemman i fråga om grundröntans afskaffande hafva lika god rätt, som de äldre hemmanen, hvilka likaledes ursprungligen äro på skogsmarker bebyggda och odlade.

Den ärade talaren sade äfven att "ringaste rättsgrund icke finnes för grundskatternas afskrifning." Jag vill nu icke upptaga Kammarens tid med att genom historiska fakta ådagalägga motsatsen. Jag skulle då genomgå, huru våra svenska hemman uppkommit, huru våra fäder lernade frivilliga "hjelper", som i medeltiden förbyttes dertill, att regenterna godtyckligt pålade skatter och utskrefvo gårdar, hvilka sedermera förvandlades till den s. k. jordeboksröntan, sålunda tillkommen genom maktspråk, och huru mantalsröntan, som var en bevillning, under protest af de skattegifvande, blifvit en fix skatt på jordbruket. Sådant skulle taga för lång tid, och jag tror, att om man blott vill göra sig de af mig nu antyddna förhållanden fullt tydliga och klara, hvar och en skall finna, det stora och grundade skäl finnas för en afskrifning af grundskatterna.

Jag skulle nu kunna sluta, men, ehuru jag icke vill följa den första talaren i hela hans långa anförande, deraf jag dock antecknat åtskilligt, vill jag nämna några ord med anledning af ett yttrande af honom, som väckte min uppmärksamhet. Han yttrade nemligen, då han sammanställde frågan om indelningsverkets afskaffande med förevarande fråga, att indelningsverket visat sig kunna beskydda landets gränser och att något sådant bevis för dess oförmåga dertill, som kunde skrivas dess dom, icke föreläge, och, tillade han, "denna dom kan endast skrivas med blod på bataljältet." För min del vill jag dertill endast säga: må den Gud, som hittills bevarat gamla Sverige och dess fria sjelfbestånd, bevara oss från en sådan blodsdöm, ty i motsatt fall torde intet blifva kvar. Vår äldre geografi, jemförd med den närvarande, visar alltför tydligt hvad vi mistat i område, sedan landet erhöill sitt så mycket prisade indelningsverk, och den lärdom vi erhållit genom dessa förluster och af sednare årens historia, manar till att icke allför mycket lita på indelningsverket. Bättre är då att följa skaldens råd och icke blott en utan många gånger, inom de landamären vi fingo behålla 1809, eröfra hvad vi då mist, och då en dylik eröfring i sjelfva verket redan skett, hoppas och tror jag, att svenska folket, som förstått göra en sådan eröfring, äfven skall veta att skydda densamma.

Herr A. Rundbäck: Då nu frågan om grundskatternas upphörande åter kommit på tal, ber jag att äfven få deri yttra några ord, särskildt med anledning af den ärade representantens från Östergötland uppträdande. På den punkt frågan nu kommit, anser jag det icke tjena till

något att orda om rättmätigheten eller orättmätigheten af de anspråk, som äro framställda om jordens befriande från de onera, som tynga densamma. Jag betraktar ärendet såsom blott och bart en faktiskt föreliggande fråga, hvilken jag, i likhet med den förste talaren, anser icke kunna undanskjutas, utan nödvändigt fordra en lösning; ty det är klart att, då den jordegande klassen är den, som inom representationen numera har största betydelsen, denna klass icke skall låta frågan falla, med mindre den får en för densamma nöjaktig lösning. Tager man jemväl i betraktande, att enighet och samdrägt inom nationen är ett vilkor för dess trefnad och lyckliga utveckling, men att denna enighet icke kan uppnås så länge förevarande fråga är olöst, så tror jag det vara hvarje representants pligt att bidraga till att densamma på ett eller annat sätt blir afskrifven från dagordningen. Denna frågas lösning är dock en ganska kinkig uppgift, enär den är så särdeles omfångsrik och följdrik och berör så många motsatta intressen, som alla måste respekteras, men svårligen kunna förlikas, hvarföre man icke får vänta, att den skall ensidigt afgöras, endast till förmån för jordegarna. Frågan afser att helt och hållet förändra de grunder för vårt skatteväsende, som under århundraden egt bestånd, och är i denna sin egenskap ytterst ömtålig och ingripande i våra samfundsförhållanden. Man måste tillse, huru staten skall få ersättning för den inkomst man vill fränhända densamma, och detta möter stora svårigheter. Vill man på direkt väg anskaffa denna ersättning, måste man, såsom den förste talaren nämnde, söka att utfinna och bestämma bättre och mera tillfredsställande grunder för förmögenhetens taxering, än de, som nu äro gällande, på det man icke må alltför oskäligt betunga vissa medborgareklasser. Vill man åter på indirekt väg bereda denna ersättning åt staten, så bör man äfven tillse, att icke alltför stor del af den börda, som lyftes från den besutna och representerade jordegande klassen, lägges på den obesutna och oreprresenterade arbetarebefolkningen. Frågan är således, såsom jag redan nämnt, ganska svårlöst, men man kan dock möjligen öfvervinna dessa svårigheter derigenom, att från alla sidor visas tillmötesgående och att frågan, behörigen begränsad, blir behandlad af alla vederbörande med sans, måtta och klokhet. Flere stadsrepresentanter hafva redan afgifvit försäkringar om tillmötesgående, men vid dessa försäkringar hafva de förmodligen fäst det vilkor, att från motsatta sidan äfven visas tillmötesgående och moderation, och för min del förklarar jag, att jag endast under detta förbehåll biträder nämnda försäkringar. För den händelse motpartiet alltså visar måtta och hofsamhet, anser jag det vara ett nöje att gå detsamma till mötes, hvaremot jag i annat fall anser såsom en bjudande pligt att göra motstånd.

Jag slutar derföre med den varma uppmaning till alla de moderata elementerna i denua Kammare, att de vid behandlingen af förevarande fråga alltid må söka att ställa de enskilda intressena under fäderneslandets eller det allmännas intresse, och särskildt uttalar jag den önskan och förhoppning, att den nu maktegande klassen icke må göra sig skyldig till, hvad man med rätta förebrått föregående maktinnehafvare inom representationen, att företrädesvis visa benägenhet att från egna skuldror vältra skattebördor på andra.

Öfverläggningen förklarades slutad, och hänvisades motionen till Stats-Utskottet, dit jemväl skulle öfverlemnas de i anledning af densamma nu afgifna yttranden.

Vidare skedde föredragning af följande motioner, som blefvo hänvisade:

Herr *P. C. Anderssons* motion, N:o 128, till Lag-Utskottet;

Herr *J. Johanssons* motioner, N:is 129 och 130, till Tillfälligt Utskott;

Herr *Ehrenborgs* motion, N:o 131, till Lag-Utskottet;

Herr *Jöns Pehrssons* motion, N:o 132, till Stats-Utskottet.

Rörande Herr *Jöns Pehrssons* motion, N:o 133, anförde:

Herr Werner Ericson: Då det ämne, som utgör föremål för den motion, hvarom nu är fråga, nemligen omorganisation af vårt försvarsväsende, enligt hvad vi förnumnit, är under Kongl. Maj:ts pröfning, och vi snart eller åtminstone nästa år derifrån hafva att vänta oss ett förslag i ämnet, så är det föga troligt att Herr Jöns Pehrssons ifrågavarande motion om indelningsverkets afskaffande nu skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Det finnes dock i denna motion något, som fäst min uppmärksamhet, och som föranlett mig att i anledning af densamma begära ordet.

Jag ber likväl först få angifva min ställning till indelningsverket. Jag anser detsamma vara af enahanda natur som en grundskatt, och då det sålunda öfvergått till ett realonus, till hvars aflyftande de nuvarande innehafvarne af jorden icke ega den minsta rätt, helst detta onus tagits med vid beräkningen af den dermed belastade jordens kapitalvärde, så hyser jag för min del den uppfattning af indelningsverket såsom ekonomisk institution, att detsammas afskaffande ej kan ur rättslig synpunkt försvaras och således icke heller bör ske. Hvad åter vidkommer indelningsverket såsom militärisk institution, så har man å såväl ena som andra sidan åberopat fackmän såsom auktoriteter för den mening, som uttalats, men saken är, efter min uppfattning, så enkel, att den äfven af icke fackmän kan bedömas. Då de mot indelningsverket riktade anmärkningar hufvudsakligen röra rekryteringen och soldaternes krigsduglighet, så är det ju lätt att genom förändrade bestämmelser i detta afseende, såsom att man rekryterar med omsorg, ej behåller soldaten längre än han är fullt tjenstduglig, genom utsträckt öfningstid m. m. dylikt, vinna det åsyftade målet, och gör man så, torde det vara klart, att indelningsverket icke utöfvar något menligt inflytande på arméens duglighet. Jag har med dessa få ord velat uttala min åsigt om indelningsverkets vara eller icke vara.

Jag återkommer nu till hvad jag ämnade yttra om Herr Jöns Pehrssons ifrågavarande motion. Han framställer i början af densamma tvänne alternativ. Antingen, säger han, böra våra försvarskrafter göras tillräckliga, om sådant är möjligt och behöfligt, eller också, det andra alternativet, bör man afskaffa all annan beväpnad styrka, än den som är be-

höflig för ordningens upprätthållande inom landet, och den sista åsigten, som, enligt hans uppgift, har många försvarare, är, påstår han, den förnuftigaste. Deraf ser man, hvad man kan hafva att vänta af honom och de med honom liktänkande. När han likväl något längre fram i motionen ordar om de ojemnt fördelade bördor, som vårt försvarsväsende pålagt, och om behovet af en jemnare fördelning deraf, då lifvas hans fosterländska känsla, då finner han ej ord för att uttrycka sitt förakt för dem, som uraktlåta den heliga pligten att i mån af förmåga med sin egendom och sina lif försvara ett älskadt fosterland. Ut i detta ligger en högst besynnerlig motsägelse mot hvad han förut sagt om obehöfligheten af allt försvar, men det karakteriserar hans uppfattning af förhållandena och visar det hans åsigt är den, att endast i det fall, att den onererade jorden blir qvitt de bördor, som nu trycka den, så är ett försvar af nöden, i annat fall är det obehöfligt, och att således, oakadt allt hans ordande om skyldigheten af uppoffringar för det allmännas väl, den jord-egande klassens fördelar böra sättas framför fosterlandets försvar. Jag vet icke, huru stort inflytande Herr Jöns Pehrsson har i Kammaren eller huru många, som här äro anhängare af hans nu uttalade åsigt; men med afseende å den behandling som här kommit frågorna om grundskatterna och indelningsverket till del, håller jag ej för osannolikt att han uttalat den innersta tanken hos dem, som yrka indelningsverkets afskaffande, och har jag velat derpå fästa någon uppmärksamhet.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade icke trott, att ett yttrande i min motion skulle få röna eller förtjena en så stor uppmärksamhet, som nu kommit detsamma till del. Jag vill nu såsom svar endast nämna, att det för hvar och en, som är något förtrogen med tänkesätten på landsbygden, torde vara bekant, att den af mig i min motion uttalade tanke har i hemlighet många försvarare inom landet; och att det nu blifvit min lott att här vid Riksdagen vara den förste, som antydningssvis framkastat denna tanke, därför ber jag om ursäkt, men står icke dess mindre fast vid hvad jag uttalat, att, om våra försvarskrafter, som för närvarande äro otillräckliga, i följd af stridiga åsigter icke kunna göras tillräckliga, många finnas, som anse, att man i fråga om vårt försvarsväsende bör afskaffa allt nu bestående, utom hvad som för ordningens upprätthållande inom landet kan anses behöfligt.

Mine Herrar! Man talar här både vidt och brett om tillmötesgående, men vid allt detta tal befarar jag, att rösten är Jakobs, men händerna Esaus. Vill man icke visa detta tillmötesgående äfven i frågan om vårt försvarsväsendes ordnande, så tror jag icke heller, att man har något tillmötesgående att vänta i grundskattefrågan. Med den uppfattning jag har om dessa frågor, så anser jag, att frågan om indelningsverkets afskaffande i ännu högre grad berör landets heligaste intressen, än hvad grundskattefrågan gör, och hvad som torde vara säkert, är att ett tryggt försvarsväsende icke står att vinna, förrän de för detsamma nu pålagda bördorna blifva jemnare fördelade. Jag har nu endast velat uttala en varning till våra motståndare för de vådor, som kunna uppkomma af den temligen allmänt utbredda tauken, att, om icke något tillmötesgående visas landsortsrepresentanterne i försvarsfrågan, så vore det bättre att

icke våga så mycket på ett ofullständigt försvar, då utan bördornas fördelande bättre ej fås och det bortkastas mycket onödigt på det man har. Men hvad denna tanke i sina följder kan medföra, derom anser jag mig icke böra nu yttra mig.

Härefter hänvisades motionen jemte yttrandena, till Stats-Utskottet.

Herr *Jöns Pehrssons* motion N:o 134, och Herr *Törnfeldts*, N:o 135, hänvisades till Stats-Utskottet;

Herr *J. Bengtssons* motion, N:o 136, till Bevillnings-Utskottet;

Herr *A. W. Staaffs* motioner, N:o 137 till Stats-Utskottet och N:o 138 till Lag-Utskottet;

Herr *Sven Nilssons* i Efveröd motioner, N:o 139 till Lag-Utskottet och N:o 140 till Stats-Utskottet;

Herr *C. A. Larssons* motion, N:o 141, till Stats-Utskottet;

Herr *Aug. Börjessons* motion, N:o 142, och Herr *Leijers*, N:o 143, till Lag-Utskottet;

Herr *Billströms* motion, N:o 144, samt Herr *Huss'* motion, N:o 145, till Stats-Utskottet; dock med förbehåll, beträffande den sednare motionens hänvisning, att, derest med anledning af en förväntad Kongl. proposition om ny skollagsstiftning, ett särskildt Utskott för hithörande frågars behandling skulle komma att tillsättas, denna motion då borde till det Särskilda Utskottet öfverlemnas;

Herr *Westerdals* motion, N:o 146, och Herr *Johan Jönssons*, N:o 147, till Lag-Utskottet;

Herr *Johan Jönssons* motioner, N:is 148 och 149, samt Herr *Lars Erssons* motion, N:o 150, Herr *Noréns* m. fl:s, N:o 151, och Herr *Nils Petterssons*, N:o 152, till Stats-Utskottet;

Herr *Rylanders* motion, N:o 153, till Bevillnings-Utskottet;

Herr Friherre *Åkerhielms* motion, N:o 154, till Stats-Utskottet;

Herr *J. P. Nilssons* motion, N:o 155, och Herr *J. F. Fredricsons*, N:o 156, till Lag-Utskottet;

Herr *G. Mæchels* motion, N:o 157, till Stats-Utskottet;

Herr *A. P. Danielssons* motioner, N:is 158 och 159, till Lag-Utskottet;

Herr *E. Dofséns* motion, N:o 160, Herr *P. Gummessons*, N:o 161, Herr *J. G. Granlunds*, N:o 162, samt Herr *S. Johnsons* motioner, N:is 163 och 164, till Stats-Utskottet;

Herr *G. Hæggströms* motion, N:o 165, och Herr *Åke Anderssons*, N:o 166, till Lag-Utskottet,

Herr *C. A. Jönssons* motion, N:o 167, till Bevillnings-Utskottet;

Herr *Pehr Pehrssons* motion, N:o 168, Herr *Lasse Jönssons*, N:o 169, och Herr Friherre *von Schulzenheims*, N:o 170, till Stats-Utskottet;

Herr *Ola Anderssons* motion, N:o 171, till Lag-Utskottet;

Herr *Sven Nilssons* i Österslöf motioner, N:is 172 och 173, till Stats-Utskottet;

Herr *P. Staafts* motioner, N:o 174 till Lag-Utskottet och N:o 175 till Stats-Utskottet;

Herr *Hjelms* motioner, N:is 176 och 177, till Stats-Utskottet;

Herr *P. Olssons* m. fl:s motion, N:o 178, till Lag-Utskottet;

Herr *Jonas Anderssons* motion N:o 179, till Tillfälligt Utskott;

Med anledning af Herr *Werner Ericssons* motion, N:o 180 om grundskatternas kapitalisering, anfördes af motionären:

Herr *Werner Ericson*: Det må ursäktas mig att jag än en gång upptager frågan om grundskatterna, men då jag i denna fråga står på en egen ståndpunkt, och det förslag till grundskatternas kapitalisering, jag nu afgifvit, väsendtligen skiljer sig från öfriga i samma ämne, torde det tillåtas mig yttra några ord i frågan.

I afseende på frågan om grundskatternas rättmätighet från början eller huruvida de, i följd deraf att de, såsom man påstår, orättvist tillkommit, kunna anses innebära någon orättvisa mot de nuvarande jordegarna, vill jag först och främst erinra, att, då man påstår, att det icke varit samhället i dess helhet, eller kronan, som ursprungligen egt den gemensamma jorden vid den tidpunkt, då en förening af människor nedsatt sig på densamma och börjat odla den, så borde man åtminstone först bevisa att och *hvarför* någon af de förste innehafvarne skulle framför de andra egt rätt till jorden. Man har talat om den förste odlarens rätt och påstått att han förvärfvat sig eganderätt till jorden, derigenom att han tagit densamma i besittning och uppodlat den, men jag tillåter mig härvid erinra att i de stater, der det ännu finnes ouppodlade och obebyggda landsträckor, en motsatt åsigt gör sig gällande. I Amerika, t. ex.; der i den aflägsna vestern ännu finnas stora ouppodlade landssträckor, betraktar sig staten såsom jordens egare och säljer densamma på grund häraf till nybyggare, och der åberopas aldrig besittningstagandet såsom grund för eganderätten. Så har äfven tillgått alltsedan Amerika koloniserades, och denna så naturliga rättsprincip blef der från början erkänd, emedan kolonisterna befunno sig på en hög grad af odling och ett framskridet rättstillstånd bland dem gjorde sig i tillämpningen gällande. Ej så i de gamla europeiska samhällena, der de första innebyggarna befunno sig på en lägre odlingsgrad, till följd hvaraf förnuftiga rättsgrundsatser först småningom kunde bland dem komma till erkännande. Det är icke svårt att inse, hurudant rättstillståndet i allmänhet skulle blifva, om man på andra områden ville tillämpa den åsigten att hvar och en, som toge i besittning något som icke vore enskild egendom, deraf skulle blifva egare. Utgår man således från det antagande, hvilket jag, för min del, anser vara det enda riktiga, att samhället i dess helhet, eller staten, varit den ursprunglige egaren till jorden, så är det klart att staten, i egenskap af upplåtare, egt att fordra en viss afgäld af dem, åt hvilka jorden upplåtits, och

Gustaf den förstes omtalade förklaring innebar således icke något våld utan var endast tillämpningen, om än måhända något hårdhänt, af en riktig grundsats. Sedermera tillkommo under 1600-talet åtskilliga skatter under form af bevillningar eller tillfälliga gärdar, men de bestämdes dock sedermera af lagligt befogade statsmakter att fortfarande utgå, ehuru man ej ansåg nödigt förändra deras benämningar, och hafva likasom öfriga grundskatter för länge sedan ingått i jordens kapitalvärde. Jag anser således, att grundskatterna tillkommit på laglig väg, och det lösa påståendet, som städse upprepas i anföranden och motioner, att de utgöra en orättvis börda på jorden, bevisar rakt ingenting, ty äfven om de möjligen skulle kunna så betraktas, så hafva de numera fullkomligt ingått i jordens värde, hvilande på densamma realonera, och den nuvarande jordegaren har i alla händelser icke att göra med en orättvisa, som möjligen för århundraden sedan blifvit begången mot jordens dåvarande innehafvare. Den, som *nu* skulle kunna väcka ett rättsligt anspråk att vinna ersättning för en sådan orättvisa, måste visa sig vara den förorättades rättsinnehafvare, men någon sådan finnes icke numera. Lika absurdt är det ofta hörda påståendet, att grundskatterna skulle innebära en orättvisa mot *jorden*, ty mot jorden såsom en känslolös, död materia kan någon orättvisa icke föröfvas, förmodligen menar man med detta uttryckssätt, att jordbruket i dess helhet skulle lida af grundskatterna, men jag tror deremot att den uppsägbara in-teckning, som kallas grundskatt, är för jordbrukaren långt ifrån skadlig, utan tvärtom ganska fördelaktig, och för jordbruket såsom industri är det likgiltigt, om afkomsten af jorden tillfaller en eller delas mellan flera: här staten och jordegaren.

Hvad nu åter vidkommer följderna af det ifrågasatta borttagandet af grundskatterna, så kommer, såsom Herr Dickson vid ett föregående sammanträde mycket riktigt framhållit, en sådan åtgärd att lända endast de nuvarande innehafvarne af skattejorden til fördel. Den blir icke till nytta för jordbruket såsom industri, icke för någon särskild klass af medborgare och icke ens för den näste innehafvaren, ty denne får genom ökad bevillning betala den förlust staten lidit genom grundskattens efterskänkande åt företrädare. Mot denna riktiga åsigt, som af en talare framhölls vid remissen af Herr Wigardts motion, uppträdde då en talare på östgötabänken, hvilken yttrade sin förvåning öfver att kloka män kunde räkna så illa och, för att gifva ett exempel på sin egen och riktiga räknekonst, gjorde han en jemförelse emellan en egare till ett frölsehemman, som derå hade 4,000 R:dr skuld, hvilken skuld han, genom att till en hypoteksförening inbetala 240 R:dr om året inom viss tid vore fri ifrån, samt egare till ett skattehemman, som hade att till staten erlægga 120 R:dr i grundskatt, hvilket enligt talarens påstående motsvarade ränta å en skuld till staten af 2,000 R:dr, och för en skuld äfven af 2,000 R:dr till en hypoteksförening erlade likaledes 120 R:dr årligen; med samma årliga utgift för hvardera af ofvannämnde jordegare hade efter cirka 42 år således frälsejordegaren befriat sig från all sin skuld, under det skattejordegaren fortfarande hade sin skuld till staten i behåll och, fortfor talaren, det vore väl ändå ej för mycket begärddt att staten ej skulle ställa hårdare fordringar på sina gäldenärer än hvad hypoteksföreningarna gjorde.

Det

Det falska i detta resonement faller lätt hvar och en i ögonen. Talaren jemför en skuld, beräknad efter den ränta som utgöres, med en skuld bestämd i kapital, och när han derföre kapitaliserar den förra, begagnar han en annan räntefot, än senare, då han beräknar den ränta han betalar; om han i båda fallen begagnar samma räntefot, eller 5 procent, är han ju skyldig staten 2,400 R:dr och ej 2,000, och då han härå aldrig erlagt mera än ränta är ju klart, att han ej kunnat blifva fri derifrån. Har emellertid denne talare någon fordringsegare, hypoteksförening eller enskild person, som lånat honom penningar mot erläggande af gällande ränta, och som när gäldenären kommer och säger, jag vill att utaf räntan en del skall räknas för amortering. så att jag utan erläggande af annat än gällande ränta, dock inom viss tid, må vara fri från kapitalskulden — går in på sådant, så är han lycklig; och har han ej så bör han skaffa sig; han skall aldrig behöfva göra annat än låna, och ju mera han lånar ju förmögnare blir han.

Herr Björck, som lemnat Riksdagen, och talaren på östgötabanken, som är åter uppstånden, lära hafva, då de samtidigt voro representanter, hyst samma åsichter i fråga om nyttan af grundskatternas borttagande och, för att visa detta, citerade den sistnämnde ett yttrande af Herr Björck, "att fosterlandet nog en dag skulle komma i behof af alla sina söners bistånd för att bevara sitt oberoende, och det voro då nyttigt om skattejordens egare genom grundskatternas efterskänkande hade motsvarande större förmåga att härtill bidraga". Herr Björcks profetia om de öden fosterlandet går till mötes kan nog vara riktig, men, då han härvid inblandar grundskattefrågan, är han ej bättre räknemästare, än Herr C. A. Larsson. Det är nemligen klart att hvad man efterskänker på *ett* håll, måste tagas igen på *ett annat*, och den på ett håll ökade förmågan att bidraga till fosterlandets försvar, motsvaras således af lika mycket förminskad förmåga på ett annat. Samma invändning kan göras mot hvad representanten från Westerås i dag yttrade derom, att det i national-ekonomiskt hänseende icke vore så illa, om jorden blefve fri från grundskatterna, då flera personer derå skulle kunna ega sin bergning; staten måste naturligtvis på annat håll taga igen hvad den förlorar på jorden, och äfven om denna, befriad från grundskatterna, skulle kunna föda flera personer, så skulle ett färre antal finna sin bergning inom andra näringar, som i stället blefve betungade.

Det är märkvärdigt hvad man i denna fråga gör sig mycket besvär med att sammanblanda skattejordsegarne med den större, fattigare delen af befolkningen. Öfverallt, der det är fråga om grundskatterna, återfinner man detta tal om folkets förtryck, begagnadt såsom ett uttryck af särdeles slående effekt. Borttager man grundskatterna, så måste man ju ersätta den förlorade statsinkomsten antingen genom direkta bevillningar eller förhöjda tullar, hvilket kommer att kännbarast drabba just den större, fattiga delen af befolkningen. Ökas bevillningen, så är det ju klart att, industriidkaren som använder det sålunda fördyrade kapitalet måste nedsätta arbetslönerna för att kunna konkurrera med industriidkare i länder, der kapitalet är billigare. Höjer man åter tullarne, så är det klart, att förhöjningen måste läggas på sådana artiklar, som konsumeras af den stora

allmänheten, så att, hvilken utväg man än vidtager, det är tydligt, att den fattigaste delen af folket får betala större delen af den förmån, som man genom grundskatternas efterskänkande förskaffar de nuvarande innehafvarne af skattejorden.

I afseende på det sätt, hvarpå frågan vid denna riksdag redan blifvit behandlad och den uppfattning af politisk klokhet, som gjort sig gällande, och hvilken helt och hållet afviker från hvad jag såsom sådan anser, vill jag yttra några ord. Herr Dicksons af reda och klarhet utmärkta anförande för några dagar sedan gjorde på mig ett särdeles angenämt intryck. Med hvilken aktning jag hörde hans slutyttrande, att "är det rätt, så må det ske, kosta hvad det vill; men är det ej rätt, vill han ej dertill gifva sitt bifall"! — och med hvilken ... ja missaktning tillåter jag mig ej hysa mot mina motståndare, men det är dock med en känsla, för hvilken jag har svårt att finna uttryck, som jag hörde andra talare, under erkännande att anspråket på grundskatternas efterskänkande icke var rättmätigt, dock förorda ett tillmötesgående, såsom politiskt klokt! Detta *tillmötesgående*, som nu håller på att öfvergå till ett slagord, hvad betyder det väl? Att med delvis uppoffrande af egna åsikter rätta sig efter majoritetens önskingar i en fråga som denna, kan väl vara politik, men klok politik är det ej, så vida dermed menas för fosterlandet nyttig.

Jag hörde nyss af en talare nämnas, att Friherre Gripenstedt redan år 1844 uttalat farhågor, att en samhällsklass, som komme till politisk makt, skulle missbruka densamma. Enskilda personer, som vunnit stor makt, hafva äfven under tider af föga utbildadt rättsmedvetande gifvit prof på det ädlaste — mest ointresserade handlingssätt, men sällan torde någon klass eller något stånd haft eller trott sig innehafva magten, utan att missbruka eller försöka missbruka den. Så mycket mera glädjande för oss är det, att vårt lands historia kan framvisa ett motsatt förhållande. När för åtta år sedan de då maktegande klasserna i vårt land frivilligt öfverlemnade sin makt i andras händer, gjorde de detta derföre att de tänkte högt om svenska folket och trodde att representanter, utsedde genom allmänna val, skulle sköta fäderneslandets angelägenheter bättre, än de, som möjligen ännu voro till någon del bundne af ståndsfördomar. Till förevarande ämne hör ej att undersöka, i hvad mån nu gällande Riksdags-ordnings föreskrifter kunna anses vara mer eller mindre lyckligt funna, men såsom ett betänkligt försök till maktmissbruk måste man anse den herrskande majoritetens bemödande att till fördel för några enskilda personer öka skattebördorna för största delen af folket, och säkerligen skall ej "tillmötesgående" vara det rätta sättet att hindra denna majoritet att drifva detta maktmissbruk till sina yttersta konsekvenser. Det beröfvar tvärtom dem som "gå till mötes", deras bästa skäl till motstånd och, sakna de redan från början förmågan att stå emot, så skola de ännu mindre sedermera kunna stadna rörelsen, der de vilja.

Med anledning af Herr Dicksons förut omnämnda anförande, yttrade en talare, att de, som nu motsatte sig grundskatternas efterskänkande, måtte väl betänka det ansvar de derigenom ådrogo sig. För min del får jag bekänna att jag med lätt hjerta och lugnt samvete skall bära detta ansvar. Mätte blott de, som nu af politisk klokhet, för att visa tillmötesgående och för att "göra det parlamentariska samlifvet dragligt", villigt

gå majoritetens önskingar till mötes, lika lätt kunna bära ansvaret för ett handlingssätt, hvaraf följderna äro för Kammarens anseende nedsättande, och komma att för lång tid förrycka dess verksamhet.

Till den nu af öfvermod jäsande majoriteten i denna Kammare skulle jag vilja ställa den frågan, om de glömt Regeringsformens 4 §, der det heter, att Konungen eger allena styra riket på det sätt Regeringsformen föreskrifver. Jag vet ej hvad Hans Maj:t Konungen tänker i denna fråga och känner ej heller hans rådgifvares åsikter, men jag och de med mig liktänkande vänta med förtröstan, att Konungen, derest han skulle finna Riksdags-ordningen i sin tillämpning leda till för riket förderfliga beslut, skall veta att med den makt hans konungsliga embete lagligen skänker honom följderna deraf afvärja.

Jag öfvergår nu till mitt förslag om grundskatternas kapitalisering. Detta grundar sig först på det allmänna antagandet, att, om skattejordsegaren skulle till staten erlägga ett kapital, motsvarande den afgift han nu betalar såsom grundskatt, så skulle kapitaliseringen ske efter en räntefot af sex procent, hvilket kan anses vara medelräntefoten i Sverige. I andra länder deremot är räntan lägre. Förslaget grundar sig vidare på följande antagande. Svenska statens kredit är väl god, ty dess vilja och förmåga att betala sina skulder är icke tvifvel underkastad, men det oakadt har räntan å de lån, staten hittills upptagit, varit hög och uppgått ända till sex procent. Under det hypoteks-föreningarne låna till fem procent skulle nu såsom hypotek för ett lån kunna erbjudas grundskatterna, som under århundraden aldrig upphört att utgå och hvilas värde långgifvaren lätt kan beräkna, hvilket deremot ej är så lätt med hypoteks-föreningarnes säkerheter, och det är antagligt att mot ett så säkert hypotek penningar skulle kunna upplånas till så billig ränta att, derest staten medgifvit grundskatternas kapitalisering efter sex procent, en räntevinst skulle uppstå, hvarmed jordegaren kunde betala sin sålunda kapitaliserade skuld till staten.

Jag slutar nu under uttryckande af den förhoppning att ej å ena sidan förkänslan af segerruset och å den andra längtan efter att kasta sig i motståndarnes armar, måtte förhindra Herrarne att taga i betraktande mitt förslag, genom hvars antagande skattejordsegarne skola erhålla den fördel, Herrarne så mycket längta efter att gifva dem, utan att dock staten derigenom kommer att lida någon förlust.

Herr Carl Anders Larsson: Jag skulle icke hafva velat nu taga Kammarens tid ytterligare i anspråk uti denna fråga, om icke den siste värde talaren hade direkt vändt sig med en liten upptuktelse emot mig för den åsigt jag med anledning af en annan motion vågade uttala i denna samma fråga, en åsigt som för öfrigt delats af flere sakkunnige män. Om jag då yttrade att det nuvarande beskattningssättet utgjorde en olycka för skattebönderna, så må jag nu säga att jag för detta påstående finner ett ytterligare stöd just i hvad den nämnde talaren ville anse såsom motskäl. Han anförde temligen riktigt ett exempel, hvarmed han ville belysa sin sats, men hvarmed jag å andra sidan vill bevisa att det ligger åtminstone *någon* fördel i grundskatternas aflösning, under det han påstod att den icke skulle medföra ens den aldra ringaste. — Att

han det gjorde kom sig otvifvelaktigt deraf, att han förbisåg ett och annat i det förslag jag här haft äran framställa. Jag har nemligen bland annat framställt en jemförelse mellan en frälsebonde och en skattebonde samt dervid sagt, att om dessa båda vore skyldiga till enskilde personer, så kunde båda möjligen skaffa sig amorteringslån att betala desse och efter vissa års förlopp vara fria från de respektive skuldbeloppen, men sedan återstode dem emellan den skilnaden att, under det frälsebonden nu vore älddeles skuldfri, skattebonden deremot fortfarande hade kvar den skuld till staten, för hvilken grundskatten utgöres som ränta; och han skall aldrig kunna blifva denna skuld qvitt så länge den icke får antingen aflösas eller successivt afskrifvas. Jag har, såsom bekant, föreslagit aflösning, och det förvånar mig att en så skicklig räknemästare, som den siste talaren, icke kan begripa att genom densamma skattebonden inom några år kan blifva qvitt sin skuld till staten utan att denna derpå förlorar ett enda öre, förutsatt naturligtvis att skattebonden (eller allmänna hypoteksbanken i dess ställe) lägger upp aflösningssumman kontant och att de influtna medlen af staten på ett riktigt sätt användas. Jag anser dock större fördel för staten att få summan genom obligationer, ty då kunna dessa vid behof realiseras i stället för att upptaga nya lån.

För öfrigt skänker jag den siste talaren min största högaktning, ty han föreföll mig vara den bästa debattör jag någonsin hört. Han utgör sålunda äfven ett slående exempel på att folket i landsorten icke äro så dumma att de skicka hit endast landtmannapartister såsom sina representanter.

Herr von Schoultz: Jag hade verkligen icke föreställt mig att något skulle förekomma, som påkallade ett yttrande af en så oerfaren representant som jag, och jag skulle för öfrigt alltid i det längsta hafva tvekat att taga till ordet, äfven om någon anledning dertill synt mig vara för handen. Det gifves emellertid ögonblick, då hvarje tveksamhet i detta hänseende bör försvinna, och här anser jag ett sådant nu hafva inträdt, då nemligen den näst siste talaren tagit fasta på ett den förste talarens för dagen yttrande, som, om det skall läggas till grund för ytterligare konklusioner, är ganska väl egnadt att leda uppfattningen af förevarande fosterländska ämne på villospår — må det ursäktas mig, som otvifvelaktigt bör anses såsom en lärjunge, då jag nu första gången uppträder i denna Kammare, om jag härvidlag skulle använda ett alltför starkt uttryck! Den ärade förste talare, som öppnade debatten i en med den förevarande beslågadt fråga, behagade här precisera hur man skulle gå tillväga för att ställa sig på en fullt rättslig grund i fråga om grundskatterna, och han karakteriserade dervid motsidans åsigt sålunda: "A har gjort orätt mot B, alltså skall C göra D rätt." Jag medgifver, att om man vill betrakta denna sak endast så att säga kvantitativt, så förefaller liknelsen slående; men jag tror icke att ett sådant betraktelsesätt är fullt lämpligt, ty här är snarare fråga om något kvalitativt. Enligt mitt förmenande kunna icke de af den ärade talaren sist uppställda tvänne kategorierna, C och D nemligen, tillerkännas vara på sådant sätt olikartade med de tvänne först angifna, A och B, att de få anses helt och hållet främmande för den rättsfråga, som uppkommit emellan dessa sist-

nämnda, utan, fast mera, såsom afkomlingar äro de äfven arftagare af den nuvarande striden, derunder man har att tillse huruvida icke fädernas missgärningar skola, eller böra, af barnen godtgöras. Man har derförinnan naturligtvis att först se till, huruvida det, som af A gjordes mot B, var rätt eller orätt. I detta hänseende har min ärade granne genast ställt sig på en fullt deciderad ståndpunkt och sagt: det var rätt; och när den förste talaren kom att nyttja det uttrycket, att han af stats-ekonomiska skäl skulle vilja göra en eftergift, på hvilken man icke ur rättslig grund kunde göra anspråk, så svarar min eldige granne till venter: "ve dig, du som är en lagkunnig man och en rättens tillämpare! gifves det väl här någon annan grund än den rättsliga?" Naturligtvis menade väl den förste talaren icke att man af statsekonomiska skäl bör upphäfva ett förhållande, som hvilar på en *obestriddlig* rättslig grund, utan endast att, när den rättsliga grunden är tvifvel underkastad, man må låta leda sig af det statsekonomiska hänsynet, och, äfven om detta icke för närvarande kan vinna ett enhälligt erkännande, derför icke helt och hållet undanskjuta frågans lösning utan, med förutsättning om dess ytterligare utveckling i enlighet med framtida uppfattningar, skänka sitt bifall åt hvad som för närvarande synes vara det ur nationalekonomisk synpunkt klokaste. Men, säger man, det är icke *rättvist* att borttaga grundskatterna. Hvarför icke då? Är icke tillkomsten af alla de särskilda onera, som inbegripas under sagda namn, i sjelfva verket något vexlande? Det tillhör icke mig, som icke riktat min forskning speciellt åt detta område, att härvidlag söka åstadkomma en utredning, men af hvad andra sagt, hvilka böra anses för kompetente domare inom denna gren af menskligt vetande, har jag tyckt mig finna att åtminstone en del af dessa onera från början varit af tillfällig natur, men att efterkommande statsmyndigheter sedan bibehållit dem och derigenom gifvit dem en slags legalisering såsom ständiga. Under det man nu på ett håll anser denna legalisering fullt riktig, säger man deremot, från ett annat håll: nej, en orättvisa, som skedde från begynnelsen, blir icke en rättvisa derigenom, att efterkommande statsmyndigheter legaliserat den, utan tillhör det då sednare lagstiftare, som ledas af en klarare blick, att icke låta sig bindas af sina föregångares dunklare rättsbegrepp, utan oberoende deraf söka rätta hvad som bör rättas. Då meningarne äro så delade bland dem, som under en längre tid forskat i detta ämne, så måste det vara förlåtligt om den, som icke har egen forskning att åberopa, känner sig något tveksam och undrar: måne det är rätt eller orätt? I likhet med flera talare såväl nu som vid föregående riksdagar är jag för min del böjd att anse, det man här måste fästa sin blick helt och hållet vid nuvarande förhållanden och icke upptaga tiden med undersökning af forntida rättsgrunder, detta isynnerhet just derför, att de rättslärd i detta ämne kommit i strid med hvarandra. Man har då att hålla sig till det stats-ekonomiskt riktiga, såsom förste talaren sade, och icke till något annat. Men äfven i sådant fall må man kunna säga såsom min granne till venter: besinnen hvad I gören, ty I hafven ett stort ansvar! Ja väl, ansvaret är stort, ty ehuru förste talaren sökte fästa vår blick hufvudsakligen å grundskatterna och från dem afsöndrade indelningsverket, så tror jag dock för min del att det är omöjligt göra en sådan afsöndring, utan

är jag fullt öfvertygad att, om grundskatterna komma att vare sig aflösas eller afskrifvas, detta skall till nödvändig följd hafva jemväl indelningsverkets aflösande eller upphäfvande. För min ringa del tänker jag icke afse från denna följd, utan skall jag alltjemt hafva i minnet, att, om jag kommer att lemna mitt ja till grundskatternas upphäfvande, så lemnar jag dermed i sjelfva verket mitt ja äfven till indelningsverkets. Beträffande detta sednare har man nu visserligen sagt, att man måste dröja med domen derom tills man å bataljfeltet fått se densamma skrifven i blod och tills kanonerna utdundrat äfven sitt ord i frågan. För oss militärer — jag ber om ursäkt att jag kom att begagna detta uttryck: "för oss", men jag har förut tillhört detta stånd, för militärer, alltnog, är det såväl önskligt som antagligt, att de, hvilka till hufvudsaklig uppgift hafva att bedöma och ordna landets försvar, skola hafva tillräckligt öppen blick för de lärdomar, som sednaste årens tilldragelser i andra länder lemnat; och, i sanning! med mycket blod och med mycket kanondunder har en lärdom blifvit gifven, som rubbat mången militärs åsichter om indelningsverket och kommit honom att tveka, huruvida detsamma verkligen lemnar de säkraste garantierna för vårt lands framtida sjelfbestånd. Som sagdt: skulle jag komma till den åsigt, att grundskatterna böra borttagas — men jag förbehåller mig att derförinnan få inhemta erforderlig kunskap i frågan — skulle jag komma derhän, säger jag, och derföre lemna mitt ja dertill, så vet jag äfven att jag med detsamma lemnar mitt ja till indelningsverkets upphäfvande, ty dessa båda vitalfrågor för vårt land, ehuru sins emellan olika, hafva dock en sådan gemensamhet i grunden, att man icke kan fatta beslut i den ena, utan att dermed i sjelfva verket hafva beslutat jemväl i den andra. Men, hette det, man må noga besinna det framtida ödesdiga ansvar, som man derigenom ikläder sig inför folket. Med "folket" menades förmodligen den arbetande, af sina händers verk lefvande delen af nationen, eller med andra ord: den stora allmänheten — som dock, äfven den, otvifvelaktigt lever af hufvudets ansträngning. Skola vi å dem, har man frågat, öfverflytta den stora tunga, som vi vilja aflyfta från ett fåtal andra? Vid besvarandet häraf vilu jag för det första alldeles icke gå in på, att den fördel dessa andra skulle erhålla är personel, utan anser jag fastmer, att den tillfaller jordbruksindustrien såsom sådan, ty om också de ifrågavarande personerna visserligen hafva sin fördel härvid, så är det dock den industriela angelägenhet, åt hvilken de egna sin sträfvan, som i första rummet och hufvudsakligen tillgodoses. Men dessutom anser jag det tillsvidare vara ganska outredt, huruvida bevillningen efter andra artikeln verkligen skulle komma att höjas i fall grundskatterna komme att alldeles afskrifvas, under längre tidrymd nemligen. Och hvad för öfrigt "folkets" mening om saken beträffar, så torde det måhända för Kammaren icke sakna allt intresse att höra en stadsrepresentant yttra sig deröfver, för så vidt frågan särskildt gäller den yrkesarbetande delen af "stadsfolket". Nåväl, jag har äran vara ordförande för Göteborgs arbetareförening, har således äfven varit i tillfälle höra huru saken bedömes af många af denna förenings medlemmar, och på grund häraf tror jag att ej så få bland desse snarare skulle vilja medgifva än motsätta sig att grundskatterna måtte afskrifvas. Hur man än må tala för dem om att bevillningen efter andra

artikeln i sådant fall skulle komma att ökas, så vilja de emellertid icke tro på detta tal. Och hvarföre göra de det icke? Blevde de härom tillfrågade och finge tid på sig att diskutera frågan, så har jag anledning till att antaga att de skulle till en början svara: "vi tro det icke derföre, att vi icke hafva sett någon officiel beräkning, som kan gifva stöd åt ett sådant påstående". För öfrigt hysa de, som jag äfven tror, den öfvertygelsen, att, om ock någon brist i statsbudgeten derigenom skulle uppstå, så komme otvifvelaktigt hela statshushållningen, som härmed har ett alldeles odisputabelt sammanhang, att i samma mån lämpas derefter, så att, med all den sparsamhet, som då måste ega rum, följderna icke skulle blifva så svåra att bära. Slutligen — och jag ber få uttala det, utan att derföre tros vilja smickra någon majoritet; jag bekänner tvärtom öppet att, om vi skola grupperas i partier, jag för min del helst vill inregistreras bland centern — blir det, säger jag slutligen, fråga om sympatierna hos nämnda del af stadsbefolkningen, så är min öfvertygelse den, att de stå på den sida, som utgöres af folkets representanter i sin helhet. Det var — såsom en arbetare vid ett tillfälle yttrade sig — icke förgäfvets som den store Wasakonungen på sin tid sade: "med Gud och Sveriges allmoge!" Och yrkesarbetarne bland stadsbefolkningen känna denna allmoges representanter genom deras uttalande af sina principer om sparsamhet; derföre — jag upprepar det — tror jag ock förhållandet i verkligheten vara det, att inom stadskommunerna, der man skulle tro att meningarne voro *emot* grundskatternas afskrifning, röra sig tvärtom i de nedersta lagren sympatierna just *för* den saken.

Hvad som i alla händelser är och blir af högsta vikt och nödvändighet, då man skall uttala sig i denna fråga, är just att noga betänka, huruvida man skall göra det under en tillmötesgående form eller under inflytandet af en på förhand fullt deciderad uppfattning. För min ringa del tror jag det förra vara lämpligast; och hvad särskildt oss stadsrepresentanter beträffar, så tager jag mig friheten ytterligare erinra hvad en ärad representant från Wenersborg redan förut påmint, nemligen att vi stadsrepresentanter i den s. k. likställighetsfrågan fått härvidlag böja oss för hvad rättvisan ansetts kräfva.

Med afseende på de temligen skarpa sauningar min granne ansåg sig böra säga oss, upprepar jag ännu en gång, hvad en ärad stockholms-talare äfven framhållit, att ömsesidigt tillmötesgående är bästa sättet för frågans lösning. Må båda sidorna gifva med sig och icke den ena säga att det endast är egennyttan, som här söker göra sig gällande, eller den andra att motståndet uppstår endast derföre att man *vill* göra motstånd. Hvad egennyttan vidkommer, så hvem kan väl här, säger den andre, vara egennyttig? Blott den Allsmäktige, om jag här må utsäga detta ord, Han, som ransakar hjertan och pröfvar njurar, kan härvid fälla utslaget. Jag tror att vi för vår del böra antaga, det hvar och en här handlar af fosterlandskärlek, synnerligast när vi taga i betraktande, att ansvaret är så tungt. Må vi då alla vid våra öfverläggningar härutinnan böja oss för den ende Domare, som här kan anses behörig, och sålunda undanskjuta hvarje förutsättning, som kan vara sårande för den ene eller andre ibland oss. Må vi i frid och endrägt lyssna till hvarandras ord, på det att lärjungarne, till hvilka jag, såsom jag i början yttrade, räknar mig,

må kunna i lugn lära af lugna lärare och sålunda få en oförvillad blick i den viktiga frågan.

Herr Treffenberg: Då jag begärde ordet, var det egentligen endast för att genmäla Herr Ericson, i anledning af hans förundran öfver, att något kunde vara politiskt klokt, som vore orätt. Ja, min undran är lika stor som hans, så vida det nemligen är fråga om något moraliskt orätt, ty det medgifver jag villigt, att hvad som är moraliskt orätt, aldrig kan vara politiskt klokt. Men att en sak saknar rättslig grund, vill icke säga detsamma som att den är moraliskt oriktig, och derföre kan man äfven alltför väl af statsekonomiska eller politiska skäl understödja en sådan sak, såsom den ärade talaren näst före mig sökte och, såsom mig tycktes, äfven lyckades bevisa.

För öfrigt får jag bekänna, att jag hittills trott mig hafva hunnit spetsen af konservatism, men jag finner mig nu öfverträffad af Herr Ericson, ty om hans resonnement vore riktigt, så skulle ju alla koncessioner, som vi alltsedan år 1809 gjort åt jorden, vara idel orättfärdigheter; och om vi hållit fast vid samma ståndpunkt, som vi då innehade, kunde man påstå att vi befunnit oss i Kina, icke i Sverige.

Då denna fråga återkommer från Utskottet, torde jag få anledning göra några erinringar, så väl med afseende på Herr Ericsons yttrande, som äfven med afseende på den siste talarens, så vidt några divergenser emellan honom och mig i verkligheten skulle förefinnas, hvilka dock, efter hvad jag tyckt mig finna, icke torde vara så särdeles stora.

Öfverläggningen var slutad; motionen hänvisades till Stats-Utskottet; kommande nu afgifna yttranden att till Utskottet jemväl öfverlemnas. Slutligen blefvo Herr *Sjöbergs* motion, N:o 181, och Herr *J. F. Fredricsons* motion, N:o 182, hänvisade till Lag-Utskottet.

§ 3.

På Herr Talmannens framställning beslöt Kammaren att, såsom vid föregående riksmöte skett, uppdraga åt honom att, i samråd med sekreteraren, låta uppgöra och för Kammaren framlägga förslag till gruppering och fördelning af alla de motioner, som af Kammaren blifvit till Tillfälligt Utskott hänvisade.

§ 4.

Föredrogs och bordlades ånyo Konstitutions-Utskottets memorial N:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

På hemställan af Herr Talmannen beslöt Kammaren, att ifrågavarande memorial skulle förekomma till slutlig behandling Lördagen den 8 innevarande månad.

§ 5.

Till bordläggning anmälades:

Stats-Utskottets memorial N:o 1, med den till innevarande Riksdag af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret afgifna berättelse; och

Lag-Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Andra Kammarens remiss af motion angående ändring i gällande fattigvårdslag.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag rörande de i detta sammanträde beslutade motionsremisser.

§ 7.

För viktiga enskilda angelägenheters vårdande beviljades ledighet från riksdagsgöromålen åt Herr H. Schultz under 5 dagar från den 3 samt åt Herr A. Ros under 14 dagar från den 5 innevarande månad.

Kammarens ledamöter åtskiljdes klockan 2 e. m.

In fidem
H. Husberg.
